

Toimenpideohjelmaan on kirjattu ne konkreettiset ja ajankohtaiset toimenpiteet, joilla pyritään täyttämään strategisissa linjauksissa asetetut tavoitteet

STRATEGINEN LINJAUS: Kehitetään valtakunnalliselle ja alueelliselle tasolle toimialarajat ylittävä ympäristörikostorjunnan viranomaisyhteistyö

1. Kehitetään ympäristörikostorjuntaa perustetuissa uusissa ryhmissä

Varmistetaan ympäristörikostorjunnan strategian ja toimenpideohjelman toteutuminen sekä toimenpideohjelman päivittäminen määräajoin kokoontuvan valtakunnan tason viranomaisyhteistyön ryhmässä.

Yhteistyöryhmä seuraa, tukee ja koordinoi alueellisia verkostomaisesti toimivia viranomaisyhteistyön ryhmiä.

Aikataulu: 2017 - 2018

Vastuutaho: YM

2. Selkiytetään valtion ja kuntien valvontaviranomaisten työnjakoa

Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten sekä kuntien välistä työnjakoa ja yhteistyötä ympäristörikosasioissa selkeytetään. Myös pelastusviranomaisten rooli ja tehtävät huomioidaan. Ensivaiheessa tarkastellaan työnjakoa toimintatapojen kautta. Myöhemmin harkitaan tarve mahdollisiin lainsäädännön muutoksiin.

Aikataulu: 2018

Vastuutahot: YM, SM, ja valvontaviranomaiset

STRATEGINEN LINJAUS: Voimistetaan ja sovitetaan yhteen ministeriöiden tulosohejausta ympäristörikosasioissa

3. Ympäristörikosasiat sisäministeriön, ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön ohjauksessa

Ministeriöt varmistavat ohjauksellaan, että niiden alainen hallinto jalkauttaa ympäristörikostorjunnan strategisten linjausten tavoitteet käytännön toimintaan. Ohjauksella sisäministeriö asettaa ympäristörikoksia koskevat tavoitteet Poliisihallitukselle ja Rajavartiolaitokselle, ympäristöministeriö elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten y-vastuualueille, oikeusministeriö syyttäjälaitokselle ja valtiovarainministeriö Tullille.

Aikataulu: 2017 - 2018

Vastuutahot: SM, YM, OM, VM ja TEM

4. Aluehallinto- ja muiden ajankohtaisten uudistusten etenemistä seurataan ja varmistetaan, että nykyisentasoinen ympäristörikosten torjunta ja tutkinta säilyy ja tehostuu

Valtakunnan tason yhteistyöryhmä seuraa meneillään olevia hallinnon muutoksia ja varmistaa, että nykyisentasoinen ympäristörikostorjunnan taso ei vaarannu. Mikäli ryhmän tietoon tulee

ympäristörikostorjuntaa vaarantavia seikkoja, ryhmä valmistelee toimia, joilla haitallista kehitystä voidaan torjua.

Aikataulu: 2017 - 2018

Vastuutahot: valtakunnan tason ja aluetason ympäristörikostorjunnan strategialla perustetut viranomaisyhteistyön ryhmät

5. Selvitetään, onko tarvetta lainsäädäntöä täydentävälle ohjeistukselle

Ympäristönsuojelulainsäädännön valvontaa koskevaa ohjeistusta on tarkistettu.

Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas valmistui Ympäristöhallinnon ohjeella 9/2014 ja ympäristövalvonnan ohje Ympäristöhallinnon ohjeella 2/2016. Vuoden 2016 aikana Poliisihallitus on käynnistänyt rikoshyödyn jäljittämistä koskevan ohjeistuksen valmistelun sekä huomionut tutkintasuunnitelmakkeissa ympäristörikosten tutkinnan ohjauksen. Muut ministeriöt kartoittavat oman toimialansa ohjeistukset ja arvioivat onko ohjeistusta tarpeen päivittää tai antaa kokonaan uutta ohjeistusta.

Lisäksi toimenpideohjelmakaudella 2015 – 2016 on tunnistettu tarve tehdä hallinnonrajat ylittävää yhteistyötä teknisen tutkinnan kehittämiseksi. Toteutetaan käsikirja teknisen tutkinnan tueksi KRP-SYKE -yhteistyössä.

Aikataulu: 2017 - 2018

Vastuutahot: SM, OM ja VM

6. Seurataan ympäristövalvonnan ohjeen ja ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaoppaan toimivuutta soveltamiskäytännön yhtenäistämässä

Vuonna 2016 annettu ympäristövalvonnan ohje ohjeistaa ympäristövalvontaa kokonaisuutena. Alkuvuodesta 2015 julkaistu Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas ohjeistaa puolestaan erityisesti valtion ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisia rikosoikeudellisten valvontakeinojen ja niissä käytettyjen menettelyjen osalta. Näiden viranomaisia ohjaavien asiakirjojen on tarkoitus yhtenäistää laillisuusvalvontaa suorittavien viranomaisten toimia koko maan tasolla. Toimenpiteellä on tarkoitus varmistaa, että ympäristövalvonnan ohjeen ja laillisuusvalvontaoppaan tavoite saavutetaan.

Aikataulu: 2018

Vastuutahot: YM

STRATEGINEN LINJAUS: Suunnitellaan yhteinen ympäristörikoskoulutus ja luodaan koulutuksen järjestämiseen koordinoitu yhteistyö

7. Ympäristörikosaiheista koulutusta parannetaan säännöllisyydellä, koordinoinnilla ja yhteistyöllä. Samalla parannetaan viranomaisyhteistyöhön osallistuvien henkilöiden osaamista ja ammatillista kehittymistä

Poliisiammattikorkeakoulu (Polamk) sai tehtäväksi ympäristörikostorjunnan toimenpideohjelmalla 2015 - 2016 järjestää yhteinen ympäristörikoskoulutus. Polamk on nimennyt koulutuskoordinaatioryhmän koordinoimaan ja suunnittelemaan koulutusta. Suunnitelman mukaisesti Polamk toteuttaa alueellisten yhteistyöverkoston vastuuhenkilöiden koulutuksen.

Koulutus toteutetaan Ympäristörikosten torjunnan koulutusohjelmalla, joka on laadittu vuosille 2017 - 2018. Koulutus muodostuu kuudesta opetusosioista 1-2 päivän mittaisina seminaareina. Kouluttajina toimivat eri toimijaryhmien asiantuntijat (syyttäjät, poliisi sekä ympäristöasiantuntijat ELY -keskuksista ja kunnista).

Aikataulu: 2017 - 2018

Vastuutahot: Polamk ja muut viranomaiset

STRATEGINEN LINJAUS: Jalostetaan olemassa olevaa tilasto- ja seurantatietoa ja hyödynnetään sitä ympäristörikosten torjuntatyössä

8. Kartoitetaan olemassa olevien tietokantojen kokonaisuus ja varmistetaan, että viranomaisten välillä ei ole tarpeellisen tiedonvaihdon esteitä. Hyödynnetään tietokantoja tehokkaan ympäristörikostorjunnan varmistamiseksi

Selvitetään tietolähteet, joilla on merkitystä ympäristörikosten torjunnan ja ympäristörikosten selvittämisjärjestelmän kehittämiseksi. Näitä ovat ainakin esitutkintaviranomaisten ja verottajan tietokannat, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten lupa- ja valvontatietojärjestelmä sekä kuntien tietokannat. Varmistetaan, että viranomaiset saavat tarvitsemansa tiedot toimialarajojen yli.

Viranomaisyhteistyön alueryhmissä pyritään seuraamaan käräjäoikeuksien ympäristörikoskäytäntöä paikallisen tilannekuvan muodostamiseksi.

Aikataulu: 2017 - 2018

Vastuutahot: ministeriöt ja muut toimijat

9. Selvitetään ympäristörikoksilla saatujen taloudellisten hyötyjen määrää ja sitä, voisiko ympäristörikostorjunnalla yhteiskunnalta säästyneitä varoja palauttaa torjuntatyöhön

Tapahtuneiden ympäristörikostapausten pohjalta kartoitetaan, kuinka suurta taloudellista hyötyä rikoksilla keskimäärin on saavutettu. Yhteiskunnalle aiheutuneista taloudellisista menetyksistä pyritään muodostamaan kokonaiskuva. Huomioidaan oikeusministeriön hanke, jossa selvitetään yleisesti rikoksella saadun hyödyn jäljittämistä, turvaamista ja poisottamisen tehostamista. Mikäli saadaan luotettavasti selvitettyä yhteiskunnalle aiheutunut taloudellinen vahinko, selvitetään mahdollisuuksia palauttaa osa tuloksekkaalla rikostorjunnalla saaduista säästöistä rikostorjuntatyön kehittämiseen.

Aikataulu: 2017 - 2018

Vastuutahot: YM ja syyttäjälaitos

STRATEGINEN LINJAUS: Arvioidaan riittävin väliajoin, että kansallinen lainsäädäntö tukee ympäristörikosten havaitsemista ja selvittämistä

10. Ympäristörikoksia koskevaa lainsäädäntöä arvioidaan ympäristörikosdirektiivin tarkistamista koskevan kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä

Euroopan unionissa on valmisteilla ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin annetun

direktiivin (2008/99/EY) tarkistaminen. Euroopan turvallisuusagendan (COM(2015) 185 final, s. 20—21) mukaan Euroopan komissio selvittää, onko ympäristörikoksia koskevan lainsäädännön noudattamista valvottava paremmin esimerkiksi yhtenäistämällä rikosoikeudellisia seuraamuksia koko EU:ssa. Agendan mukaan lainsäädäntöä tarkistetaan vuonna 2016 tehtävien ehdotusten pohjalta.

Aikataulu: käynnistyy direktiivin tultua hyväksytyksi; komissio ei toistaiseksi ole tehnyt tarkistamista koskevaa esitystä

Vastuutaho: OM

11. Selvitetään ympäristölainsäädännön ympäristörikosten ilmoituskynnysten muuttamista ja muutosten vaikutuksia ilmoituskynnysten alentamiseksi ja yhtenäistämiseksi.

Selvitetään vaihtoehdot ympäristönsuojelulainsäädännön, erityisesti ympäristönsuojelulain ja vesilain sekä maa-aineslain ja jätelain rikosasioiden ilmoituskynnysten yhtenäistämiseksi. Selvityksessä kiinnitetään erityishuomiota mahdollisen muutoksen viranomaisvaikutuksiin ja taloudellisiin vaikutuksiin.

Aikataulu 2017

Vastuutaho: YM

12. Selvitetään valvontaviranomaisen asianomistaja-asema eri ympäristörikoksissa

Ympäristönsuojelulain 188 § 2 momentin mukaan valtion valvontaviranomainen eli elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on rikosasiassa asianomistaja, jos teolla on loukattu yleistä etua. Vastaava säännös puuttuu muun muassa luonnonsuojelulaista, jonka osalta esitutkinnassa ja rikosoikeudenkäynnissä ei ole asianomistajaa yleisen edun valvomiseksi. Selvitetään tarve lainsäädäntömuutoksiin sen varmistamiseksi, että kaikissa ympäristörikostyypeissä valvontaviranomaisella on asianomistaja-asema kun rikoksella on loukattu yleistä etua.

Aikataulu: 2018

Vastuutahot: YM ja valvontaviranomaiset

13. Selvitetään, tulisiko pienet ympäristörikkomukset sanktioida hallinnollisilla seuraamuksilla. Selvitetään, onko oikeudenkäyntimenettelyn ulkopuolella määrättäviä seuraamuksia kuten rangaistusmääräysmenettelyä käytetty alueellisesti yhtenäisesti. Lisäksi selvitetään tarvetta sanktioida oikeushenkilöiden toiminnassa tapahtuneita tekoja hallinnollisilla seuraamusmaksuilla.

Yhtenä ympäristörikostorjunnan ongelmana on pidetty vaikeutta saattaa pienistä rikkomuksista vastuulliset tehokkaasti teoistaan vastuuseen siten, että vähäisistäkin teoista aiheutuisi seuraamus. Tästä syystä selvitetään, voisivatko hallinnolliset seuraamukset, merenkulun ympäristönsuojelulain mukaisen öljypäästömaksun tai jätelain laiminlyöntimaksun tapaan, olla tehokkaampi tapa reagoida tämäntyyppisiin rikkomuksiin. Selvityksessä arvioidaan myös, mitkä olisivat uudistuksen kustannukset ja mikä olisi oikea viranomaistaho tehtävän hoitamiseen. Selvityksessä huomioidaan käytössä olleet ja olemassa olevat seuraamukset sekä niiden vaikuttavuus.

Aluetason viranomaisyhteistyön ryhmissä selvitetään, käytettiinkö rangaistusmääräysmenettelyä alueellisesti yhtenäisesti.

Selvitetään lisäksi, onko tarpeen ulottaa mahdolliset hallinnolliset seuraamusmaksut myös oikeushenkilöiden piirissä tehtyjen rikkomusten seuraamusvalikoimaan. Selvityksessä on otettava huomioon 1.12.2016 voimaan tullut uusi sakkomenettelylaki sekä sen mahdollinen myöhempi soveltamisalan laajennus.

Aikataulu: 2017 - 2018

Vastuutahot: YM, SM ja perustettavat aluetason yhteistyöryhmät

STRATEGINEN LINJAUS: Vaikutetaan ennalta ehkäisevästi ympäristörikosten vähentämiseksi valistuksen ja muiden toimien kautta

14. Lisätään yleistä tietoisuutta ympäristölainsäädännön velvoitteista ja korostetaan ympäristörikosilmoitusten tärkeyttä

Sopivien kanavien, kuten aluetason toimijoiden ja erityisesti alueellisten viranomaisyhteistyön ryhmien kautta välitetään kansalaisille tietoa mahdollisuuksista ennalta ehkäistä ympäristörikoksia. Kerrotaan myös menettelyistä, joilla ilmoittaa tapahtuneista rikoksista. Pyritään vaikuttamaan asenteisiin, niin ettei vähäisiäkään ympäristörikkomuksia koeta hyväksyttäväksi.

Aikataulu: 2017 - 2018

Vastuutahot: YM, SM ja aluetason yhteistyöryhmät

STRATEGINEN LINJAUS: Organisoidaan kansainvälisen ympäristörikollisuuden kehityksen seuranta ja arvioidaan viranomaisten roolia ympäristörikosstrategian ja toimeenpano-ohjelman kokonaisuudessa

15. Selvitetään, onko tarpeen seurata kansainvälisen ympäristörikollisuuden kehitystä tarkemmin

Kansainvälistä ympäristörikollisuutta on tähän asti seurannut kansallisesti lähinnä keskusrikospoliisi INTERPOL:n työryhmien kautta. Jatketaan seurantaa ainakin näissä työryhmissä. Selvitetään myös, onko tarpeen laajentaa seurantaa, erityisesti niin että myös ympäristöhallinto osallistuisi poliisin ohella kansainväliseen yhteistyöhön. Varmistetaan, että kansainvälisessä yhteistyössä huomioidaan kansainvälisesti nousevat trendit, joilla voi olla vaikutusta Suomessa selvitettäviin ympäristörikoksiin, kuten kansainväliset laittomat jätevirrat.

Varmistetaan tiedonkulku kansainvälisestä yhteistyöstä valtakunnan tason yhteistyöryhmälle.

Aikataulu: 2017 - 2018

Vastuutahot: YM ja poliisihallinto/KRP

16. Arvioidaan ympäristörikostorjunnan strategian ja toimeenpano-ohjelman myötä kasvaneen viranomaisyhteistyön vaikutukset olemassa oleviin viranomaisyhtymiin

Arvioidaan kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän roolia muuttuneen viranomaisyhteistyön valossa.

Aikataulu: 2017 - 2018

Vastuutahot: SM ja muut ministeriöt

Ympäristörikostorjunnan toimenpideohjelma päivitetään ja tarpeen mukaan uusitaan kahden vuoden välein. Toimenpideohjelman toteutumisen seurannasta ja päivittämisestä vastaa valtakunnallisen tason toimialarajat ylittävä ympäristörikostorjunnan viranomaisyhteistyöryhmä.